

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 16. velikiga serpana 1848.

List 33.

SÉDIM SINÓV.

Povést v pesmi.

Zdélal Jožef Žemlja.

(Dalje.)

Gospá, domú ko pride, pripovduje,
Kar se naključilo je, možu vse;
De vtogotila ni nikoli huje,
Kót dans nad beračico gerdo se,
K' legati ji v obraz se ne sramuje,
Kar nemogočiga na sveti je;
In kak, namest de dar bi bla ji dala,
Prederzno babo je ozmerijala.

Grof, umin mož, prjazno jo pokrèga:
»Glej! bratovska ljudi vse véze véz,
Ne stori ljuba! več vprihodno tèga,
Pred neham edin je berač in kuéz,
Obdan zamore biti dans od zléga,
Kdor bil učerej je bogati Kréz,
Gotovo pregrešila si se silno,
De si žalila rev'co tak obilno«.

Pa alj tovarš njem ljubeznjiv ji vstrèže
Z naukam in svarjenjem tim lepim?
Razterga svojoglavnosti ji mréže
S pohlevnim glasam svojim in krotkim?
Kaj se! močnejše terma njé še véže
Jo k mislim si u glavo vtolčenim:
Brez uma, brez možgan se zdí ji véra,
De trojce bi imeti môgla ktera.

Kralj Bela pošlje Bana nad Tartare,
Da vajvoda ga vojsknim trumam vsém,
Sovražnika krivične vstavit' kvare,
Prederznim ulomiti tile tatém.
Ko grof se bije za pravice stare,
Domá kaj nov'ga se zgodi med tém?
Gospá ob enim znos' sinóv sedmero,
Ko komej mescov steče devetero.

Vsi ljubeznjivi so, čverstí in zdravi,
Zaljubit' va-nje mogel bi se vsak;
Pa kaj gospá k porodu svoj'mu pravi,
Ko došel blagoslov je zdej ji tak?
Ah! zgodba gre s siroto ji po glavi,
Serca njé červ peklen'mu je enák;
Zdej še le gonijo jo Evmenide,
Ne manjka dosti, de ob um ne pride.

Nad njo zgled imate mogočni svéta!
Zapišite globoko v serce si,

Kaj tistim hudiga nebó obéta,
Ki do sirot so neusmiljeni,
Hudoba bla gotovo bi prekléta,
Jih zaničvati u njih revšini.
Sromaka vpitje gor v nebésa sliši,
In serdno za-nj ponaša se nar Viši.

Kakó znebiti se sramote take,
Gospá modruje, misli dan in noč,
Zvijaje, pota si umišlja vsake,
Pa uma njé preslaba vsa je moč;
Ker se raztergati ne dajo šake,
Storití vender zadnjíc kaj odlóč'?
Naj lepši izrediti sklène déte,
Končati druge vse v nečast si štéte.
(Dalje sledi.)

Kakó kukca (Borkenkäfer)zatrétí.*

Vsak borštnar pozná škodljiviga červa, ki ob kratkim po smerekovih in jelovih gojzdh veliko škodo napravi, če se je v lesu vgnjezdil. Po skušnjah mnogih posestnikov Gradenške fare na Štajarskim, ktere so v létniku c. k. Štajarske kmetijske družbe oznanjene, naj se zoper tega červa také ravna: Dèblu dreves, kterih se je ta merčes še le lotil — kar se iz suhotniga in rumeniga smrečja spozná, — se mora toliko od tal, kolikor delavec doseči zamore, krog in krog okoli dveh čevljev po širokim skorja odlušiti ali obeliti. Potem se tebebi nekterikrat po drevesu s kakim čverstim batam ali z ušesmi težke sekire také, de se drevó kolikor toliko strese. Ta stres pri ti pričí kukca umori; in če nisi pri tem ravnjanji nobeniga drevesa izgrešil, boš gotovo tudi gojzd daljne škode obvaroval.

Ako ravno ta pomoček ni nov in tudi vselej ne gotov, je vunder le premalo znan, torej ga priporočimo borštnarjem v poskušnjo.

Opomin staršem.

Starši, ne pušajte nikdar majhnih otrok samih! vpijejo vam Novice 8. lista tega léta, kér vam žalostno zgodbo oznanujejo, de sta v Zírèh dva otročiča samá domá pušena s hišo vred zgorela. — Starši, nikakor ni práv ne, de otroci živino pasejo!

(* *) Radi bi zvedili, kako se ta lesni červ še sicer imenuje?

vas podučijo tudi v 10. listu, kér vam zamudo in škodo iz tega pripušenja izhajajočo razložijo. Starši, ne pustite nikdar otrok spred svojih oči, posebno ne pustite jih za pastirji po pašnikih laziti! opominjajo vas danes iz usmiljenja do otrok.

Blíza se čas, de hrúske, jabelka, češplje in sploh sadje se bo začelo trebiti, to je, zrelosti bližati se, otroci pa, kakor sami dobro véste, zreloga pričakati nemorejo, in skrivaj, če je še tako zeleno, se ga nabašajo, hitro zbolijo, in vam tako žalost, skerb in potroške na glavo nakopljejo, sami sebe pa še večkrat pod zemljo spravijo. Čujte nad njimi, in vse to boste lahko odvernili.

Ob času, kader bo krompir, turšica in kostanj začel zoriti, otroci posebno radi na paši kurijo, in de imajo kaj péči, iz bližnje, naj bo čigar koli njive zmaknejo. Če tudi sčasama v večji pregrehe ne zabredejo, vender se morajo otroci že v mladosti ptuje blagó in pravice spoštovati učiti.

Kakó nevarno pa de je male otroke iz pred svojih oči in s pastirji pušati, nej vas uči žalostna prigodba, ktera se je pretečeno jesen na Dolenskim v Rov. Kerškiga kantona zgodila. Zjutrej žéne 7 lét star fantič kravo na pašo in vzame seboj 4 léta staro deklico; na paši oginj napravita in se grejeta; ali kaj se zgodi? Deklica se ognju približa, srajčica se na nji vžge, fantič zraven stoječ se prestraši, zbeži in domú k staršem teče; deklica za njim tudi k materi beži, obleka se še bolj vname, in preden domú priteče, že skorej vsa na nji zgorí. Kakó milo je vpila, kake strašne opekljine je terpela, in čez malo ur svojo nedolžno dušico Bogú izročila! Strašna smert je starše skorej ob pamet pripravila.

Jelenčan.

Odperto pismice Slovincam!

Iz Dunaja 8. velikiga serpana.

V Ljubljanskih némških novicah (Illirisches Blatt) nek gosp. Gruden tirja, de bi jez razodel, kaj de sim na vseučelišu (Aula) tistikrat govoril, ko sim našiga rojaka gosp. Fústra pozdravil. Jez sicer nisim dolžán odgovora dajati od svojiga djanja, — kér pa to domorodci želé, tedej jim hočem povedati.

Jez sim 9. maliga serpana učencam v učelišu s kratkimi besédami oznanal, de smo tudi po daljnih deželah z veseljem glas prostosti zaslišali, ktero so nam Dunajčanje pridobili, — de pa zraven tega želimo, de bi se glas v djanje spreobernal in de bi mi to prostost v resnici vživali. Zraven tega sim opolnil, de velik del naše prostosti že v tem obstojí, de bi se naš jezik v šole in v kancelije vpeljal in de naj nikar ne mislijo Dunajčanje in Nemci, de zavoljo tega tirjanja kake stranske želje napanjamo, marveč smo mi radi z vsakim ljudstvom prijatli, ako nam naše narodnosti ne krati.

Take prijazne besede sim govoril, in zavoljo tega so se mende jeli nekteri strahljivci že takó plašiti, kakor de bi bil celo krajnsko deželo že Nemcam izdal. —

Naše narodnosti nam tukaj nobeden ne krati, protivnike imate le v domači deželi*) in to so vsi tisti, kteri materniga jezika ne spoštujejo. **) —

Iz Poljskiga, iz Moravskiga in iz Česke dežele smo veliko protokolov od volitev za Dunajske poslance v domačim (Slovanskim) jeziku dobili, smo jih pregledovali in poterdili in nihče se ni čez to ravnanje grozil. Vidite, de drugi narodi že razumejo svobodnost, zakaj pa naši ljubi Slovinci molčé, zakaj se posebno v krajnski deželi po kancelijah še nič ali pa clo malo v domačim jeziku ne piše! Slovinci iz spodnjiga Štajarskiga so že zdavnej prošnje v Celjovec poslali, de bi apelacija

zapovedala, kmetijske opravila po kancelijah v slovenskim jeziku pisati — na Krajnskim se še nič zgodilo ni. Torej poslušajte moj svét, naredite kratko prošnje po zostavkih mojiga poduka v 26. listu Novíc na Dunajski zbor, *) in naj to prošnje veliko kmetov podpiše, kteri želé, de bi vsi spiski iz kancelij na kmete v domačim jeziku bili narejeni; pošlíte to prošnje na mé, in jez bom oskerbel, kar je potreba. Tako Vam bom, ljubi moji domorodci, izvižal, de sim terd Slovence in de za Slovence živim!

Danes smo se v zboru pervikrat jeli od kmetijskih reči pomenkvati. Kaj dobro se za kmeta kaže; vsi smo prepričani, de se mora kmet od grajšinskih zavez ločiti, zakaj v deželah, ktere se ustavno vladujejo, ne more biti človek v zavezi podložnika.

Ambrož.

Slovincam zavoljo nemške barbe!

Pri pozivi, ki ga je gosp. Gustav Hajman **) Ljubljanskimu nemškemu časopisu pod šte. 93. tega léta v obziru na nemško pomorsko brodovje priložil, se Slovinci spomnite Virgilijevih besed: „Sic vos non vobis nificatis aves. i. t. d.“ To se pravi: Takó ptice ne delate gnjezd za se; takó ovce ne nosite rún (volnatih kož) za se; takó čbele ne nanašate sterdí za se; takó voli ne vlačíte pluga za se. Jez še pristavim: Sic vos non vobis aedificatis naves, to je, takó vi barke delate, pa ne za se.

Tih besed so opomnile pred nekoliko leti Novine herv. Zagrebške, ko so čule, de je en brod na Teržaskim morji bil dobil imé: „Germania.“ Dandanašnji bi pa Slovinci še nemško pomorsko brodovje napravljali! Saj nimate slame v glavi! Ako mislite na morskó brodovje, ga delajte za se in za Avstrijo, kadar se bo vam zdelo in kadar bote zamógli. Tako bedasti niste, de bi vas mogli ptujci vašiga pridá opominjevati. Vam nemškovavci dobiček v ptujim duhu obe-tajo; spomnite se besed nekdanjiga Laokoona: „Timeo Danaos et dona ferentes.“ — to se prosto slovení: „Kdor konja loví, mu merve molí.“ Če tí samopriden sosed kaj dobriga, morde tudi le k videzu stori, bo svojo dobroto tavžentkrat precenil in tí jo očital. Vso čast in spoštovanje si zasluži Nadvojvoda Joan; on preljubeznjivi, ki je pri svojim poslovljenji rekel, de bo vedno navezan na ljubo domovino, in de tudi v svojim novim poklicu ne bo nikdar nehal za svojo predrago Avstrijo in za nas si prizadevati, kolikor mu je moč. Tode njegovi Nemci niso vse eno z Avstrijanci in Slovinci.

M. R. P.

Istrijski Slovinci med Teržaskim in Reškim morjem.

(Dalje.)

Tudi pri porodih in kersenji imajo Istrijski Slovinci posebne veselice in práv za práv reči, vesel blagdan (praznik). Kér se pri nas malo kdo vunkaj oženi, je v večih hišah jih po dvoje, troje, tudi po desétero in še več oženjenih, kteri vsi v eni hiši bivajo. Postlje so blizo skupej po hiši. Kader ima žena (kakor se sploh pravi) v Rim iti, gré poprej k spovedi, in se precisti (obhaja) in se priporoči posebno Materi Božji. Če ravno so v vsakim večim sélu poterjene pomočnice porodjenja (babe jih imenujejo), vender jim naše Slovenke toliko ne zaupajo, ampak raji poklicéjo stare žene iz séla, ktere imajo že od matere do hčere to delo in ve-

*) Slovensko družtvo v Ljubljani bo to reč oskerbélo.

Vredništvo.

**) Gosp. Gustav Hajman je kupec v Ljubljani, pa ne Krajnc. To naj bo vsim rečeno, ki gosp. Hajmana ne poznajo, de ne bojo mislili, de kak Slovenec za nemško barko beračuje.

Vredništvo.

*) Resnične besede!

Vredništvo.

**) Zató, kér prave ljubezni do domovine nimajo, čeravno slovenski krah jedó.

Vredništvo.